

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ

29-35-69, 628-37-04
21-07-57, 628-90-17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR.PT.24
00-503 W A R S Z A W A
TELEFAX: 29-40-89

BS/12/8/93

**ROLNICY INDYWIDUALNI
O INSTYTUCJACH ŻYCIA SPOŁECZNEGO
I POLITYCZNEGO WSI POLSKIEJ**

Komunikat z badań

Warszawa, styczeń 1993 r.

ROLNICY INDYWIDUALNI
O INSTYTUCJACH ŻYCIA SPOŁECZNEGO
I POLITYCZNEGO WSI POLSKIEJ

- ◆ Rolnicy w podobnym stopniu jak inni mieszkańcy Polski mają małe poczucie wpływu zarówno na sprawy gminy, jak i kraju.

- ◆ Tylko co piąty z ankietowanych rolników stwierdził, że w dzisiejszej Polsce są organizacje, które postrzega jako występujące w jego interesie. Wśród ogółu mieszkańców naszego kraju odsetek respondentów wskazujących na istnienie takich organizacji jest bardzo podobny (25%).

- ◆ Ponad 70% ankietowanych jest zdania, że "działalność Sejmu, rządu i prezydenta źle służy polskiej wsi i rolnictwu". Najlepiej spośród instytucji działających na rzecz wsi zostały ocenione władze gminne.

- ◆ Istotną rolę w świadomości znacznego odłamu społeczności polskich chłopów odgrywa PSL, najczęściej wymieniane jako organizacja, która najlepiej służy interesom wsi.

W sondażu¹ poświęconym w całości problemom, którymi żyją obecnie rolnicy indywidualni, znalazły się również kwestie dotyczące sfery politycznej życia wsi polskiej. Interesujące wydaje się, jak rolnicy indywidualni postrzegają swoje miejsce oraz instytucje i organizacje nowego ładu demokratycznego, jaka jest ich gotowość do obywatelskiego uczestnictwa w życiu politycznym kraju i wspólnoty lokalnej. Rolnicy indywidualni są bowiem tą szczególną grupą społeczną, w której tworzenie się nowego ustroju państwa opartego na własności prywatnej może budzić zarówno nadzieję, jak i niepokój.

Z jednej strony rolnicy ci skutecznie oparli się procesom kolektywizacyjnym, broniąc prawa do swojej własności przed niedemokratycznym państwem. Nowy ład ustrojowy już konstytucyjnie gwarantuje im prawo do własności prywatnej. Z drugiej strony, będąc producentami rolnymi znaleźli się w bardzo trudnej sytuacji finansowej, gdy poddani wolnej grze rynkowej stracili wsparcie rezygnującego z opiekuńczej roli państwa.

Co sądzą więc o obecnej sytuacji, gdy państwo nie tylko w żaden sposób nie zagraża już ich własności, ale wręcz przestało się nimi interesować?

Partycypacja rolników w procesie transformacji ustrojowej. Poczucie wpływu

Zanim przyjrzymy się bliżej ocenom działalności instytucji i organizacji politycznych, współtworzących nowy ład ustrojowy państwa, spróbujmy odpowiedzieć, w jakim stopniu sami rolnicy mają poczucie współuczestnictwa w procesie, który - zgodnie z ich życzeniem -

---

¹ "Rolnicy '92" - badanie zrealizowane w dniach 20-29 listopada 1992 roku na ogólnopolskiej kwotowo-losowej próbie gospodarstw rolnych (N=997).

powinien prowadzić Polskę w stronę "ustroju pośredniego między kapitalizmem a socjalizmem"².

Interesujące wydaje się pytanie, czy rolnicy w momencie powstawania ładu demokratycznego w Polsce mają poczucie wpływu na życie publiczne naszego kraju. Wyniki sondażu wskazują, że nieco ponad jedna piąta badanych rolników uważa, iż ma wpływ na sprawy swojej gminy, a tylko 5% ankietowanych jest przekonanych o takim wpływie na sprawy kraju.

Tabela 1

w procentach

<i>Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na:</i>	Odpowiedzi ankietowanych rolników (R) oraz całości społeczeństwa (S)					
	tak		nie		trudno powiedzieć	
	R ³	S ⁴	R	S	R	S
sprawy swojej gminy	21	16	76	79	3	5
sprawy kraju	5	7	92	91	3	2

Przy porównaniu wielkości wpływu deklarowanego przez rolników z tym, jaki deklarują pozostali mieszkańcy naszego kraju, okazuje się jednak, że różnice nie są bardzo znaczące. Zarówno wśród rolników, jak i wśród pozostałych mieszkańców Polski dominuje przekonanie o braku wpływu zarówno na sprawy gminy (76% wskazań wśród rolników i 79% wśród ogółu

² Szerzej na ten temat komunikat CBOS: "Rolnicy o gospodarce rynkowej", styczeń 1993 r.

³ R - odpowiedzi udzielane przez rolników indywidualnych w przytaczanym wcześniej badaniu listopadowym.

⁴ S - odpowiedzi udzielane przez respondentów w sondażu "Sprawy Polski i Polaków" (7), zrealizowanym na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności w dniach 15-17 czerwca 1992 r. (N=1222).

mieszkańców Polski), jak i kraju (odpowiednio 92% i 91%). Poczucie dużego wpływu na sprawy gminy częściej niż inni mają rolnicy z wykształceniem powyżej średniego, pozytywnie oceniający rozwój sytuacji w rolnictwie⁵. Natomiast o swoim małym wpływie na to, co dzieje się w ich gminie, częściej niż pozostali, mówią rolnicy młodzi oraz mieszkańcy regionów: środkowego i południowo-zachodniego.

Uczestnictwo w procedurach demokratycznych

Przyjrzyjmy się teraz deklarowanemu uczestnictwu rolników w - najważniejszej dla funkcjonowania demokracji - procedurze wyborów władz przedstawicielskich.

Tabela 2

w procentach

Deklaracja udziału	Wybory:					
	prezydenta 25.11.90 r.		do Sejmu 27.10.92 r.		najbliższe ???	
	R	S	R	S	R	S
Tak	85	71	65	50	61	60
Nie wiem (nie pamiętam)	1	3	4	45	16	13
Nie	14	26	31	5	23	27

Deklaracje udziału w wyborach są zazwyczaj przez respondentów zawyżane. Jednak tak duża deklarowana frekwencja - większa niż w innych badanych grupach - zarówno w wyborach prezydenckich, jak i parlamentarnych z października ubiegłego roku, oraz w ewentualnych nowych wyborach do Sejmu może świadczyć o nieco większej niż przeciętna dla całego społeczeństwa skłonności rolników do udziału w akcie wyborczym.

⁵ Zob. tabele aneksowe.

Zwróćmy uwagę na jeszcze inny wynik dotyczący stopnia obywatelskiej partycypacji. Spośród ankietowanych rolników 9% należy do związku zawodowego lub partii politycznej, a w całej populacji wskaźnik⁶ "uzwiązkowienia" wynosi 11%.

Rolnikom zadano również pytanie: "Czy w dzisiejszej Polsce są takie organizacje, instytucje, które bronią interesów ludzi takich jak Pan(i)". Niemal dwie trzecie badanych odpowiedziało przecząco, a 13% nie potrafiło na to pytanie odpowiedzieć. Tylko co piąty (22%) z ankietowanych rolników stwierdził, że w dzisiejszej Polsce są organizacje, które postrzega jako występujące w jego interesie. Wśród ogółu mieszkańców naszego kraju odsetek respondentów wskazujących na istnienie takich organizacji jest bardzo zbliżony (25%). Twierdząco na to pytanie częściej niż inni odpowiadali badani posiadający duże gospodarstwa oraz pozytywnie oceniający rozwój sytuacji w rolnictwie i w kraju. Kwestionowali istnienie takich organizacji przede wszystkim rolnicy mający główne źródło utrzymania rodziny poza gospodarstwem oraz mieszkańcy regionu południowo-zachodniego.

Wydaje się więc, że rolnicy - mimo nieco większego poczucia wpływu na sprawy swojej gminy oraz deklarowanego udziału w wyborach - nie wyróżniają się istotnie większym zaangażowaniem w obywatelską sferę funkcjonowania społeczeństwa niż pozostali obywatele naszego kraju.

Ocena działalności instytucji centralnych

Kapitalistyczną drogę rozwoju Polski akceptuje w pełni jedna piąta respondentów. Połowa zaś chce ustroju pośredniego między kapitalizmem a socjalizmem, wyrażając zapewne

---

⁶ Porównywalność tych dwóch wskaźników jest w pewnym stopniu ograniczona, gdyż badani rolnicy odpowiadali na pytanie o przynależność do związku zawodowego lub partii politycznej, a ankietowani w badaniu reprezentatywnym dla ogółu ludności Polski odpowiadali tylko na pytanie o przynależność związkową.

w ten sposób pragnienie, by połączyć w jednym systemie gwarancję ich własności z opiekuńczą funkcją państwa⁷. Jest to tym bardziej prawdopodobne, że aż 87% badanych rolników uważa, iż "państwo powinno gwarantować odbiór całej produkcji od rolnika".

W sytuacji tak dużej rozbieżności między realizowaną przez rząd polityką rolną a oczekiwaniami rolników, zdecydowanie negatywnie oceniono poczynania władz centralnych. Ponad 70% ankietowanych było zdania, że "działalność Sejmu, rządu i prezydenta źle służy polskiej wsi i rolnictwu". Warto zwrócić uwagę na ogromny, jak się wydaje, zawód, jaki sprawił rolnikom Lech Wałęsa. Ponad połowa (54%) respondentów stwierdziła bowiem, że w pierwszej turze wyborów prezydenckich głosowała na przewodniczącego "Solidarności". Obecnie tylko 14% badanych jest zdania, że działalność prezydenta dobrze służy polskiej wsi.

Najbardziej krytycznie o prezydencie wypowiadają się rolnicy z wykształceniem średnim i wyższym, respondenci mający duże i nowoczesne gospodarstwa, mieszkańcy regionu zachodniego i Wielkopolski.

Więcej niż połowa badanych negatywnie oceniła działalność Ministerstwa Rolnictwa, Agencji Rynku Rolnego oraz Kościoła.

Jak się wydaje, negatywna ocena działalności Kościoła, tradycyjnie cieszącego się w środowisku wiejskim dużym autorytetem, wymaga kilku słów komentarza. Przede wszystkim sformułowanie pytania w odniesieniu do Kościoła - czy dobrze służy rolnictwu i polskiej wsi - może się wydawać nieadekwatne, nie to jest przecież celem służby Kościoła. Jednak tylko 20% respondentów miało trudności z odpowiedzią, co może oznaczać, że dla pozostałych 80% badanych pytanie to było zasadne. Konsekwencją takiego sformułowania pytania jest to, że 52% respondentów, oceniając tę instytucję krytycznie, wypowiada zapewne swoją opinię o funkcjonowaniu lokalnych, parafialnych struktur Kościoła.

---

⁷ Patrz komunikat CBOS: "Rolnicy o gospodarce rynkowej", styczeń 1993 r.

Żadna z grup rolników indywidualnych nie wyróżnia się większym odsetkiem pozytywnych ocen funkcjonowania Kościoła, natomiast krytycznie częściej niż inni o jego działalności wypowiadają się rolnicy młodzi, lepiej wykształceni, mieszkańcy Wielkopolski oraz badani posiadający nowoczesne gospodarstwa o dużej produkcji przeznaczonej na rynek, a nie na własne potrzeby.

Tabela 3

w procentach

<i>Czy Pana(i) zdaniem działalność .... dobrze służy polskiej wsi i rolnictwu?</i>	Wskazania rolników		
	tak	nie	trudno powiedzieć
Władz gminy	54	30	16
Polskiego Stronnictwa Ludowego	51	26	23
"Solidarności" RI	45	34	21
PSL-Porozumienia Ludowego	39	34	27
Kółek Rolniczych	34	45	21
ZZ "Samoobrona"	31	43	26
Ministerstwa Rolnictwa	30	58	11
Kościół rzymskokatolickiego	28	52	20
Agencji Rynku Rolnego	17	57	26
Rządu, Rady Ministrów	16	72	12
Prezydenta Lecha Wałęsy	14	72	14
Sejmu	11	79	10

Spośród instytucji pracujących na rzecz wsi najlepiej zostały ocenione władze gminne. Ponad połowa badanych oceniła ich działalność pozytywnie, 30% ankietowanych negatywnie, a pozostali nie mieli w tej sprawie opinii.

Pozytywnie o swoich władzach gminnych zdecydowanie częściej niż inni mówili mieszkańcy gospodarnej Wielkopolski oraz rolnicy gospodarstw nowoczesnych. Krytycznie

natomiast częściej wypowiadali się rolnicy lepiej wykształceni, a także mieszkańcy regionu południowo-zachodniego.

Zróżnicowane oceny działalności stronnictw chłopskich

Spośród organizacji chłopskich najlepsze notowania wśród rolników mają: PSL - 51% wypowiedzi aprobujących i 26% dezaprobujących jego działalność - oraz "Solidarność" RI - odpowiednio 45% i 34%. W ocenach działalności Porozumienia Ludowego nieznacznie przeważają wskazania pozytywne (39%) nad negatywnymi (34%).

Głośna swego czasu ze spektakularnych akcji blokad dróg, występująca w obronie zadłużonych rolników ZZ "Samoobrona" cieszy się uznaniem 31% ankietowanych, przy czym największą grupę (43%) stanowią jednak respondenci negatywnie oceniający jej działalność.

Na szczególną pozycję PSL w środowisku wiejskim wskazują również inne uzyskane wyniki. Co dziesiąty z ankietowanych rolników wymienia tę organizację jako występującą w obronie interesów ludzi takich jak on. Są to rolnicy⁸, którzy przede wszystkim pozytywnie oceniają działalność władz gminnych, uważają że reprivatyzacja nie jest korzystna dla polskiego rolnictwa, zamierzają rozwinąć produkcję zdrowej żywności. Wyrażają oni przekonanie, że rolnicy posiadający wyspecjalizowane gospodarstwa rolne stracili na dokonujących się od trzech lat zmianach w Polsce. Mają większe poczucie wpływu na sprawy swojej gminy oraz przekonanie o nadmiarze rąk do pracy w gospodarstwach rolnych.

Wśród rolników mających poczucie, że ktoś broni ich interesów, mówiono również o "Solidarności" RI (4% wskazań) i "Samoobronie" (2%).

---

⁸ Zastosowano metodę regresji stepwise.

Rolnicy, dla których⁹ "Solidarność" RI jest organizacją broniącą ich interesów, pozytywnie oceniają działalność Ministerstwa Rolnictwa, są przekonani, że to producenci rolni powinni kształtować ceny żywności, nie wykazują tendencji do jakichkolwiek zmian w planach dotyczących własnego gospodarstwa oraz twierdzą, że Polska powinna dążyć w stronę ustroju kapitalistycznego.

Natomiast ci, którzy znajdują oparcie w "Samoobronie", wyróżniają się właściwie tylko tym, że ich gospodarstwa są obciążone spłatą kredytów inwestycyjnych.

W ostatnich wyborach do Sejmu najwięcej (29%) ankietowanych rolników, którzy udali się do urn wyborczych, głosowało na Polskie Stronnictwo Ludowe. Na drugie pod względem popularności ugrupowanie - Porozumienie Ludowe - oddało głosy 11% badanych. Dalsze miejsca zajęły: Unia Demokratyczna (4%), Wyborcza Akcja Katolicka (3%), NSZZ "Solidarność" (2%). Pozostałe z ugrupowań znajdujących się w Sejmie uzyskały mniejsze niż dwuprocentowe poparcie wśród głosujących ankietowanych rolników. Warto dodać, że 34% z nich nie pamiętało, na kogo oddało swój głos, a dalszych 7% ankietowanych tej grupy odmówiło odpowiedzi na to pytanie.

Również teraz, gdyby w najbliższym czasie odbyły się wybory, najwięcej głosów wśród rolników zdobyłoby PSL. Oznacza to, że w ocenie ankietowanych rolników PSL nie roztrwonilo nadziei pokładanych przez głosujących na nie w ostatnich wyborach. Zarówno wśród zdecydowanych, jak i wśród wahających się jeszcze co do udziału w przyspieszonych wyborach, 31% ankietowanych oddałoby swoje głosy na PSL, po 3% na "Solidarność" RI i jej parlamentarną reprezentację PL oraz niecałe 2% na "Samoobronę". Na żadną z większych partii polskiej sceny politycznej nie głosowałoby więcej niż 2% ankietowanych tej grupy.

---

⁹ Jak wyżej.

Tabela 2

w procentach

Deklarowany udział w wyborach	Preferencje wyborcze			
	PSL	"S" RI PL	inne	nie wiem
Na pewno tak	40	8	23	29
Chyba tak	31	8	12	49
Nie wiem	12	1	6	81

Najbardziej wyraźna jest przewaga PSL nad pozostałymi partiami w grupie ankietowanych deklarujących swój pewny udział w wyborach.

Przyjrzyjmy się cechom socjodemograficznym elektoratów poszczególnych partii.

Ogólnie rzecz biorąc PSL cieszy się największą sympatią wśród rolników mających duże gospodarstwa rolne, w rejonach o przewadze gospodarstw nowoczesnych i państwowych, wśród mieszkańców regionu zachodniego i Wielkopolski.

"Solidarność" RI wraz z Porozumieniem Ludowym mają największe poparcie wśród rolników lepiej wykształconych, młodych, mieszkańców regionu środkowego oraz wśród badanych pozytywnie oceniających własne warunki materialne.

Pozostałe ugrupowania polityczne mogą liczyć na zdobycie głosów rolników przede wszystkim lepiej wykształconych, pracujących również poza własnym gospodarstwem rolnym, a także mieszkańców regionu południowo-zachodniego z przewagą gospodarstw państwowych.

*

*   *

Istotną rolę w świadomości znacznego odłamu społeczności polskich chłopów odgrywa Polskie Stronnictwo Ludowe, najczęściej wymieniane jako organizacja, która najlepiej służy interesom wsi. Wydaje się, że najważniejsze w poglądach rolników¹⁰ sympatyzujących z PSL są przekonania dotyczące spraw gospodarczych. Ich zdaniem, na dotychczasowych przemianach w kraju stracili rolnicy prowadzący gospodarstwa wyspecjalizowane, a na wsi jest obecnie za dużo rąk do pracy. Sympatycy PSL ujawniają również pewne skłonności do rozwiązań antykapitalistycznych (ograniczyć zarobki najwyżej zarabiających, negatywna ocena skutków reprivatyzacji dla polskiego rolnictwa) oraz gotowość do aktywności na rynku.

Rolnicy sympatyzujący z "Solidarnością" RI i PL¹¹ przede wszystkim charakteryzują się pozytywną oceną działalności Ministerstwa Rolnictwa oraz większym zaufaniem do Kościoła. Istotne dla nich pozostają też kwestie związane z zapewnieniem szczególnej roli producentów rolnych w ustalaniu cen żywności.

Działalność "Samoobrony", choć aprobowana przez 30% ankietowanych, jest oceniana najgorzej ze wszystkich ugrupowań chłopskich. Bardzo rzadko "Samoobrona" jest wymieniana jako organizacja broniąca interesów rolników. Respondenci sympatyzujący z tą organizacją to rolnicy z zadłużonymi gospodarstwami i ci, którzy zamieszkują regiony z przewagą gospodarstw państwowych.

---

¹⁰ Na podstawie analiz regresji różnych zmiennych wyrażających sympatię dla tej partii.

¹¹ Jak wyżej.

Wydaje się, że odnotowywany od pewnego już czasu spadek społecznego zaufania do Kościoła nie ominął również środowisk wiejskich. Kościół traci powoli wysoki autorytet, jakim cieszył się tradycyjnie w życiu wsi polskiej. Wzrasta natomiast zaufanie rolników do instytucji samorządu gminnego, co może świadczyć o powolnym oswajaniu się społeczności wiejskiej z nowym ładem demokratycznym.

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy swojej gminy?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	21	76	3	996
Płeć				
Mężczyźni	22	76	2	741
Kobiety	19	78	4	253
Wiek				
do 24 lat	14	82	4	28
25-34	18	81	1	163
35-44	22	74	4	277
45-54	20	78	2	220
55-64	23	74	3	200
65 lat i więcej	23	73	4	107
Wykształcenie				
Podstawowe	20	77	3	505
Zasadnicze zawodowe	20	76	3	323
Średnie	26	74	1	145
Pomaturalne lub wyższe	30	65	4	23
Powierzchnia użytkowa gosp.				
Do 2.4 ha	17	80	2	311
2.5 do 5.4 ha	20	76	3	254
5.5 ha do 10.4 ha	21	76	3	254
10.5 ha i więcej	28	70	2	168
Główne źródło utrzymania rodziny				
Praca we własnym gosp.	23	75	2	621
Praca poza gospodarstwem	20	76	4	195
Źródła niezarobkowe	17	80	3	178
Grupa społ.-zaw. respondenta				
Rolnicy	21	76	3	820
Chłopi-robotnicy	21	77	2	172
Wielkość produkcji gospodarstwa na rynek				
Brak produkcji na rynek	20	77	3	212
Niska	19	79	3	240
Średnia	23	74	3	341
Wysoka	22	76	2	186
Region				
Północny	22	76	2	59
Zachodni	29	68	3	68
Środkowozachodni	27	73	1	124
Środkowy	13	84	2	163
Wschodni	24	73	3	211
Południowo-wschodni	22	74	4	252
Południowo-zachodni	13	84	3	119
Regiony według przewagi gospodarstw:				
tradycyjnych	20	77	2	445
nowoczesnych	26	73	2	66
podmiejskich	25	71	4	106
państwowych	25	72	3	148
prow. przez chłopów-robot.	16	81	3	231
Ocena własnych war. mater.				
Złe	17	81	2	387
Średnie	24	73	3	525
Dobre	24	71	5	82
Ocena rozw.syt.w rolnictwie				
Poprawa sytuacji	30	66	3	86
Brak zmiany	21	76	3	313
Pogorszenie sytuacji	19	79	2	453
Trudno powiedzieć	22	73	6	143
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	29	69	2	114
Zły kierunek	20	78	2	717
Trudno powiedzieć	21	72	7	165

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	5	92	3	993
Płeć				
Mężczyźni	5	92	3	739
Kobiety	4	91	5	252
Wiek				
do 24 lat	7	89	4	28
25-34	3	95	2	163
35-44	5	90	4	276
45-54	3	95	2	219
55-64	4	93	3	199
65 lat i więcej	10	84	6	107
Wykształcenie				
Podstawowe	5	91	4	503
Zasadnicze zawodowe	3	93	3	322
Średnie	6	92	1	145
Pomaturalne lub wyższe	0	96	4	23
Powierzchnia użytkowa gosp.				
Do 2.4 ha	5	93	3	311
2.5 do 5.4 ha	5	91	4	253
5.5 ha do 10.4 ha	4	92	4	253
10.5 ha i więcej	4	93	3	167
Główne źródło utrzymania rodziny				
Praca we własnym gosp.	5	92	3	620
Praca poza gospodarstwem	3	94	4	195
Źródła niezarobkowe	8	90	2	176
Grupa społ.-zaw. respondenta				
Rolnicy	5	92	3	817
Chłopi-robotnicy	3	94	3	172
Wielkość produkcji gospodarstwa na rynek				
Brak produkcji na rynek	7	89	4	212
Niska	3	93	4	240
Średnia	4	93	3	339
Wysoka	4	95	1	185
Region				
Północny	8	88	3	59
Zachodni	13	85	1	68
Środkowozachodni	2	96	2	123
Środkowy	1	98	1	163
Wschodni	4	90	6	211
Południowo-wschodni	6	90	4	250
Południowo-zachodni	4	93	3	119
Regiony według przewagi gospodarstw:				
tradycyjnych	4	93	3	445
nowoczesnych	2	95	3	65
podmiejskich	6	91	4	106
państwowych	11	87	2	148
prow. przez chłopów-robot.	3	94	3	229
Ocena własnych war. mater.				
Złe	4	94	3	386
Średnie	4	92	4	523
Dobre	13	83	4	82
Ocena rozw.syt.w rolnictwie				
Poprawa sytuacji	9	85	6	85
Brak zmiany	4	93	3	312
Pogorszenie sytuacji	4	94	2	452
Trudno powiedzieć	8	87	5	143
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	10	87	4	114
Zły kierunek	4	94	2	716
Trudno powiedzieć	3	88	9	163

Tabela 3. Czy w dzisiejszej Polsce są takie organizacje, instytucje,
które bronią interesów ludzi takich jak Pan(i)? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	22	65	13	994
Płeć				
Mężczyźni	25	65	11	739
Kobiety	14	67	19	253
Wiek				
do 24 lat	21	64	14	28
25-34	21	67	12	163
35-44	21	65	14	277
45-54	25	63	11	220
55-64	21	66	14	199
65 lat i więcej	21	66	13	106
Wykształcenie				
Podstawowe	21	64	15	503
Zasadnicze zawodowe	23	64	12	323
Średnie	21	72	7	145
Pomaturalne lub wyższe	22	70	9	23
Powierzchnia użytkowa gosp.				
Do 2.4 ha	14	70	15	311
2.5 do 5.4 ha	20	67	13	254
5.5 ha do 10.4 ha	26	63	11	253
10.5 ha i więcej	34	56	10	167
Główne źródło utrzymania rodziny				
Praca we własnym gosp.	26	63	12	619
Praca poza gospodarstwem	13	74	13	195
Źródła niezarobkowe	19	65	17	178
Grupa społ.-zaw. respondenta				
Rolnicy	24	63	13	818
Chłopi-robotnicy	15	75	10	172
Wielkość produkcji gospodarstwa na rynek				
Brak produkcji na rynek	14	71	15	212
Niska	20	67	13	240
Średnia	26	63	11	339
Wysoka	25	62	12	186
Region				
Północny	29	61	10	59
Zachodni	28	53	19	68
Środkowo-zachodni	23	66	11	124
Środkowy	16	72	12	163
Wschodni	29	58	13	209
Południowo-wschodni	23	65	12	252
Południowo-zachodni	8	78	13	119
Regiony według przewagi gospodarstw:				
tradycyjnych	26	62	12	443
nowoczesnych	24	64	12	66
podmiejskich	8	76	15	106
państwowych	25	62	13	148
prow. przez chłopów-robot.	17	69	14	231
Ocena własnych war. mater.				
Złe	21	65	13	386
Średnie	23	65	13	524
Dobre	20	70	11	82
Ocena rozw.syt.w rolnictwie				
Poprawa sytuacji	33	56	11	85
Brak zmiany	22	63	15	313
Pogorszenie sytuacji	22	68	10	452
Trudno powiedzieć	15	67	17	143
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	35	60	5	114
Zły kierunek	21	67	12	715
Trudno powiedzieć	18	60	22	165

Tabela 4. Czy, Pana(i) zdaniem, działalność Prezydenta Lecha Wałęsy dobrze służy polskiej wsi i rolnictwu?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	14	72	14	995
Płeć				
Mężczyźni	14	74	13	741
Kobiety	17	68	15	252
Wiek				
do 24 lat	14	79	7	28
25-34	13	75	11	163
35-44	13	74	14	277
45-54	13	71	16	220
55-64	16	71	13	199
65 lat i więcej	19	66	15	107
Wykształcenie				
Podstawowe	15	70	15	503
Zasadnicze zawodowe	16	70	13	324
Średnie	9	81	10	145
Pomaturalne lub wyższe	4	83	13	23
Powierzchnia użytkowa gosp.				
Do 2.4 ha	19	67	14	311
2.5 do 5.4 ha	11	72	18	253
5.5 ha do 10.4 ha	15	74	11	254
10.5 ha i więcej	11	80	8	168
Główne źródło utrzymania rodziny				
Praca we własnym gosp.	14	74	12	622
Praca poza gospodarstwem	12	70	18	194
Źródła niezarobkowe	18	67	15	177
Grupa społ.-zaw. respondenta				
Rolnicy	15	73	13	819
Chłopi-robotnicy	13	70	17	172
Wielkość produkcji gospodarstwa na rynek				
Brak produkcji na rynek	19	66	15	210
Niska	18	68	14	240
Średnia	11	76	13	341
Wysoka	12	77	11	187
Region				
Północny	20	73	7	59
Zachodni	12	85	3	68
Środkowozachodni	10	81	9	124
Środkowy	12	75	12	163
Wschodni	13	71	16	211
Południowo-wschodni	16	70	15	253
Południowo-zachodni	19	58	23	117
Regiony według przewagi gospodarstw:				
tradycyjnych	12	75	13	446
nowoczesnych	14	83	3	66
podmiejskich	25	58	17	106
państwowych	16	74	10	148
prow. przez chłopów-robot.	13	69	18	229
Ocena własnych war. mater.				
Złe	12	74	13	387
Średnie	15	71	14	525
Dobre	19	70	11	81
Ocena rozw.syt.w rolnictwie				
Poprawa sytuacji	23	60	17	87
Brak zmiany	16	72	12	312
Pogorszenie sytuacji	12	77	11	453
Trudno powiedzieć	12	66	22	142
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	31	60	10	114
Zły kierunek	13	76	11	717
Trudno powiedzieć	10	63	27	164

Tabela 5. Czy, Pana(i) zdaniem, działalność Kościoła Rzymskokatolickiego dobrze służy polskiej wsi i rolnictwu?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	28	52	20	993
Płeć				
Mężczyźni	28	53	19	739
Kobiety	27	50	23	252
Wiek				
do 24 lat	21	61	18	28
25-34	27	55	18	162
35-44	20	60	20	276
45-54	31	51	17	220
55-64	32	45	23	199
65 lat i więcej	34	41	25	107
Wykształcenie				
Podstawowe	30	48	22	502
Zasadnicze zawodowe	28	54	19	324
Średnie	21	63	17	144
Pomaturalne lub wyższe	17	65	17	23
Powierzchnia użytkowa gosp.				
Do 2.4 ha	27	52	21	311
2.5 do 5.4 ha	30	49	21	253
5.5 ha do 10.4 ha	28	53	19	253
10.5 ha i więcej	25	57	18	167
Główne źródło utrzymania rodziny				
Praca we własnym gosp.	28	54	19	620
Praca poza gospodarstwem	27	52	22	194
Źródła niezarobkowe	29	48	23	177
Grupa społ.-zaw. respondenta				
Rolnicy	28	52	20	818
Chłopi-robotnicy	24	53	23	171
Wielkość produkcji gospodarstwa na rynek				
Brak produkcji na rynek	30	48	22	210
Niska	29	49	21	239
Średnia	28	54	19	340
Wysoka	22	61	17	187
Region				
Północny	37	46	17	59
Zachodni	31	54	15	68
Środkowo-zachodni	24	65	11	124
Środkowy	28	51	22	162
Wschodni	22	57	21	210
Południowo-wschodni	32	47	21	253
Południowo-zachodni	26	48	26	117
Regiony według przewagi gospodarstw:				
tradycyjnych	24	56	20	444
nowoczesnych	21	70	9	66
podmiejskich	33	38	29	106
państwowych	34	51	16	148
prow. przez chłopów-robot.	30	48	22	229
Ocena własnych war. mater.				
Złe	28	53	20	387
Średnie	28	52	21	523
Dobre	28	54	17	81
Ocena rozw.syt.w rolnictwie				
Poprawa sytuacji	36	48	16	87
Brak zmiany	28	52	20	311
Pogorszenie sytuacji	27	55	17	452
Trudno powiedzieć	22	46	32	142
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	35	52	13	114
Zły kierunek	28	53	19	715
Trudno powiedzieć	21	50	29	164

Tabela 6. Czy, Pana(i) zdaniem, działalność ZZ "Samoobrona" dobrze służy polskiej wsi i rolnictwu?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	31	44	26	993
Płeć				
Mężczyźni	32	47	21	739
Kobiety	26	36	38	252
Wiek				
do 24 lat	32	46	21	28
25-34	26	52	22	161
35-44	30	46	23	277
45-54	29	47	24	220
55-64	36	37	28	199
65 lat i więcej	30	32	38	107
Wykształcenie				
Podstawowe	30	41	29	503
Zasadnicze zawodowe	31	45	24	323
Średnie	33	47	20	144
Pomaturalne lub wyższe	17	70	13	23
Powierzchnia użytkowa gosp.				
Do 2.4 ha	30	42	28	310
2.5 do 5.4 ha	28	42	30	253
5.5 ha do 10.4 ha	30	45	25	253
10.5 ha i więcej	36	47	17	168
Główne źródło utrzymania rodziny				
Praca we własnym gosp.	33	45	22	620
Praca poza gospodarstwem	27	42	31	194
Źródła niezarobkowe	28	41	31	177
Grupa społ.-zaw. respondenta				
Rolnicy	31	44	25	818
Chłopi-robotnicy	30	43	27	171
Wielkość produkcji gospodarstwa na rynek				
Brak produkcji na rynek	29	41	30	209
Niska	30	46	24	239
Średnia	33	43	24	341
Wysoka	29	45	26	187
Region				
Północny	44	41	15	59
Zachodni	40	47	13	68
Środkowozachodni	30	49	21	124
Środkowy	33	33	33	162
Wschodni	38	39	23	211
Południowo-wschodni	21	49	30	252
Południowo-zachodni	21	50	29	117
Regiony według przewagi gospodarstw:				
tradycyjnych	33	43	24	445
nowoczesnych	38	38	24	66
podmiejskich	30	41	29	106
państwowych	43	39	18	148
prow. przez chłopów-robot.	16	52	32	228
Ocena własnych war. mater.				
Złe	35	42	23	386
Średnie	27	45	28	524
Dobre	33	42	25	81
Ocena rozw.syt.w rolnictwie				
Poprawa sytuacji	28	47	25	87
Brak zmiany	27	46	27	312
Pogorszenie sytuacji	33	45	22	451
Trudno powiedzieć	32	32	37	142
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	36	39	25	114
Zły kierunek	31	45	24	715
Trudno powiedzieć	24	41	35	164

Tabela 7. Czy, Pana(i) zdaniem, działalność władz Pana(i) gminy dobrze służy polskiej wsi i rolnictwu?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	54	30	16	993
Płeć				
Mężczyźni	55	30	15	739
Kobiety	51	29	19	252
Wiek				
do 24 lat	50	18	32	28
25-34	55	33	12	161
35-44	52	33	16	277
45-54	57	30	14	220
55-64	60	26	15	199
65 lat i więcej	45	28	27	107
Wykształcenie				
Podstawowe	56	28	16	503
Zasadnicze zawodowe	52	31	17	323
Średnie	53	31	15	144
Pomaturalne lub wyższe	48	48	4	23
Powierzchnia użytkowa gosp.				
Do 2.4 ha	51	29	20	310
2.5 do 5.4 ha	56	28	15	253
5.5 ha do 10.4 ha	53	32	15	253
10.5 ha i więcej	58	31	11	168
Główne źródło utrzymania rodziny				
Praca we własnym gosp.	56	31	13	620
Praca poza gospodarstwem	50	26	24	194
Źródła niezarobkowe	52	30	18	177
Grupa społ.-zaw. respondenta				
Rolnicy	55	30	15	818
Chłopi-robotnicy	50	27	23	171
Wielkość produkcji gospodarstwa na rynek				
Brak produkcji na rynek	52	29	19	209
Niska	54	29	17	239
Średnia	53	32	15	341
Wysoka	58	28	14	187
Region				
Północny	56	31	14	59
Zachodni	56	37	7	68
Środkowozachodni	72	19	10	124
Środkowy	57	25	18	162
Wschodni	55	32	13	211
Południowo-wschodni	55	28	17	252
Południowo-zachodni	26	43	32	117
Regiony według przewagi gospodarstw:				
tradycyjnych	57	29	14	445
nowoczesnych	82	14	5	66
podmiejskich	45	29	25	106
państwowych	53	33	14	148
prow. przez chłopów-robot.	45	34	21	228
Ocena własnych war. mater.				
Złe	53	32	15	386
Średnie	55	29	16	524
Dobre	52	26	22	81
Ocena rozw.syt.w rolnictwie				
Poprawa sytuacji	66	22	13	87
Brak zmiany	55	27	18	312
Pogorszenie sytuacji	51	34	15	451
Trudno powiedzieć	54	26	20	142
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	64	25	11	114
Zły kierunek	53	31	15	715
Trudno powiedzieć	50	26	24	164

Tabela 8. Czy, Pana(i) zdaniem, działalność "Solidarności" RI dobrze służy polskiej wsi i rolnictwu?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	45	34	21	994
Płeć				
Mężczyźni	47	35	18	740
Kobiety	41	29	30	252
Wiek				
do 24 lat	46	36	18	28
25-34	50	35	15	162
35-44	47	33	20	277
45-54	45	35	21	220
55-64	45	33	23	199
65 lat i więcej	35	32	34	107
Wykształcenie				
Podstawowe	43	31	26	503
Zasadnicze zawodowe	48	33	19	324
Średnie	45	42	13	144
Pomaturalne lub wyższe	43	43	13	23
Powierzchnia użytkowa gosp.				
Do 2.4 ha	40	34	27	311
2.5 do 5.4 ha	44	32	24	253
5.5 ha do 10.4 ha	46	36	18	253
10.5 ha i więcej	55	32	13	168
Główne źródło utrzymania rodziny				
Praca we własnym gosp.	49	34	18	621
Praca poza gospodarstwem	44	29	27	194
Źródła niezarobkowe	34	37	28	177
Grupa społ.-zaw. respondenta				
Rolnicy	45	35	21	819
Chłopi-robotnicy	47	29	25	171
Wielkość produkcji gospodarstwa na rynek				
Brak produkcji na rynek	43	32	24	210
Niska	43	34	23	239
Średnia	49	33	18	341
Wysoka	43	35	22	187
Region				
Północny	53	34	14	59
Zachodni	49	44	7	68
Środkowozachodni	52	27	21	124
Środkowy	54	25	21	162
Wschodni	54	30	16	211
Południowo-wschodni	37	36	28	253
Południowo-zachodni	22	48	30	117
Regiony według przewagi gospodarstw:				
tradycyjnych	52	30	18	445
nowoczesnych	56	24	20	66
podmiejskich	37	35	28	106
państwowych	51	36	13	148
prow. przez chłopów-robot.	29	41	30	229
Ocena własnych war. mater.				
Złe	44	36	20	387
Średnie	44	33	23	524
Dobre	62	26	12	81
Ocena rozw.syt.w rolnictwie				
Poprawa sytuacji	54	23	23	87
Brak zmiany	46	33	21	312
Pogorszenie sytuacji	44	37	19	452
Trudno powiedzieć	41	30	30	142
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	53	25	23	114
Zły kierunek	45	35	19	716
Trudno powiedzieć	39	32	29	164

Tabela 9. Czy, Pana(i) zdaniem, działalność Polskiego Stronnictwa Ludowego dobrze służy polskiej wsi i rolnictwu?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	51	26	23	994
Płeć				
Mężczyźni	54	28	18	740
Kobiety	43	21	37	252
Wiek				
do 24 lat	43	29	29	28
25-34	53	29	18	162
35-44	54	24	22	277
45-54	51	26	22	220
55-64	51	27	22	199
65 lat i więcej	42	27	31	107
Wykształcenie				
Podstawowe	48	27	25	503
Zasadnicze zawodowe	54	25	21	324
Średnie	53	28	19	144
Pomaturalne lub wyższe	57	30	13	23
Powierzchnia użytkowa gosp.				
Do 2.4 ha	42	27	31	311
2.5 do 5.4 ha	49	26	25	253
5.5 ha do 10.4 ha	54	29	17	253
10.5 ha i więcej	65	22	13	168
Główne źródło utrzymania rodziny				
Praca we własnym gosp.	56	26	18	621
Praca poza gospodarstwem	44	25	31	194
Źródła niezarobkowe	43	27	31	177
Grupa społ.-zaw. respondenta				
Rolnicy	53	26	21	819
Chłopi-robotnicy	43	29	28	171
Wielkość produkcji gospodarstwa na rynek				
Brak produkcji na rynek	46	23	31	210
Niska	48	28	24	239
Średnia	54	27	19	341
Wysoka	57	25	18	187
Region				
Północny	61	22	17	59
Zachodni	69	24	7	68
Środkowo-zachodni	65	14	21	124
Środkowy	55	22	23	162
Wschodni	53	28	18	211
Południowo-wschodni	42	30	28	253
Południowo-zachodni	31	38	32	117
Regiony według przewagi gospodarstw:				
tradycyjnych	56	24	20	445
nowoczesnych	64	15	21	66
podmiejskich	44	25	30	106
państwowych	61	24	16	148
prow. przez chłopów-robot.	34	35	30	229
Ocena własnych war. mater.				
Złe	51	28	21	387
Średnie	50	26	24	524
Dobre	60	22	17	81
Ocena rozw.syt.w rolnictwie				
Poprawa sytuacji	54	20	26	87
Brak zmiany	54	26	20	312
Pogorszenie sytuacji	51	28	20	452
Trudno powiedzieć	43	24	33	142
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	54	23	23	114
Zły kierunek	53	27	20	716
Trudno powiedzieć	41	26	34	164

Tabela 10. Odsetek popierających poszczególne partie wśród deklarujących pewny udział w wyborach.

(%)

	PSL	"S" RI	Samoobrona	INNE	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	40	8	2	21	30	391
Płeć						
Mężczyźni	45	8	2	19	26	322
Kobiety	17	7	1	28	46	69
Wiek						
do 24 lat	13	13	0	13	63	8
25-34	42	5	2	25	25	55
35-44	40	12	2	21	25	108
45-54	45	5	2	19	29	97
55-64	36	11	1	21	32	76
65 lat i więcej	38	2	0	19	40	47
Wykształcenie						
Podstawowe	38	10	3	14	35	175
Zasadnicze zawodowe	46	7	1	20	26	137
Średnie	40	3	0	30	27	67
Pomaturalne lub wyższe	0	17	0	67	17	12
Powierzchnia użytkowa gosp.						
Do 2,4 ha	31	4	0	34	31	112
2,5 do 5,4 ha	30	10	1	18	40	89
5,5 ha do 10,4 ha	48	8	2	11	31	100
10,5 ha i więcej	53	11	4	18	15	85
Główne źródło utrzymania rodziny						
Praca we własnym gosp.	44	10	2	18	26	257
Praca poza gospodarstwem	29	4	1	29	36	69
Źródła niezarobkowe	34	5	0	25	37	65
Grupa społ.-zaw. respondenta						
Rolnicy	43	7	2	18	30	322
Chłopi-robotnicy	26	8	2	35	30	66
Wielkość produkcji gospodarstwa na rynek						
Brak produkcji na rynek	38	3	0	25	35	77
Niska	32	10	1	24	33	88
Średnia	36	11	2	18	32	133
Wysoka	55	5	2	20	18	87
Region						
Północny	32	5	0	27	36	22
Zachodni	56	4	0	24	16	25
Środkowozachodni	46	6	3	16	29	63
Środkowy	40	13	3	16	29	63
Wschodni	45	13	2	22	18	91
Południowo-wschodni	31	5	0	24	41	88
Południowo-zachodni	33	3	0	21	44	39
Regiony według przewagi gospodarstw:						
tradycyjnych	46	11	3	20	21	189
nowoczesnych	46	7	2	15	29	41
podmiejskich	40	3	0	17	40	35
państwowych	39	4	0	23	34	56
prow. przez chłopów-robot.	21	6	0	27	46	70
Ocena własnych war. mater.						
Złe	44	6	2	21	27	141
Średnie	40	8	1	20	31	215
Dobre	26	14	0	23	37	35
Ocena rozw.syt.w rolnictwie						
Poprawa sytuacji	45	8	0	26	21	38
Brak zmiany	37	8	1	24	30	123
Pogorszenie sytuacji	42	8	3	19	28	182
Trudno powiedzieć	35	6	0	15	44	48
Ocena kier.rozw.syt.w kraju						
Dobry kierunek	32	10	0	32	26	62
Zły kierunek	44	7	2	19	28	274
Trudno powiedzieć	29	11	0	18	42	55

Tabela 11. Odsetek popierających poszczególne partie wśród deklarujących prawdopodobny udział w wyborach

(%)

	PSL	"S" RI	Samoobrona	INNE	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	31	8	1	11	49	212
Płeć						
Mężczyźni	34	9	1	11	45	150
Kobiety	25	5	0	12	58	60
Wiek						
do 24 lat	38	25	0	0	38	8
25-34	29	14	0	19	38	42
35-44	37	8	2	7	47	60
45-54	39	3	0	9	48	33
55-64	20	4	2	15	59	46
65 lat i więcej	30	0	0	9	61	23
Wykształcenie						
Podstawowe	29	4	1	11	55	109
Zasadnicze zawodowe	35	10	2	7	47	60
Średnie	33	13	0	20	35	40
Pomaturalne lub wyższe	0	33	0	0	67	3
Powierzchnia użytkowa gosp.						
Do 2.4 ha	24	5	0	21	50	58
2.5 do 5.4 ha	31	3	2	9	55	65
5.5 ha do 10.4 ha	33	14	0	7	46	57
10.5 ha i więcej	41	9	3	6	41	32
Główne źródło utrzymania rodziny						
Praca we własnym gosp.	34	9	2	10	45	130
Praca poza gospodarstwem	26	7	0	16	51	43
Źródła niezarobkowe	28	3	0	10	59	39
Grupa społ.-zaw. respondenta						
Rolnicy	34	8	1	10	47	178
Chłopi-robotnicy	18	6	0	18	58	33
Wielkość produkcji gospodarstwa na rynek						
Brak produkcji na rynek	26	6	0	19	49	47
Niska	28	2	2	13	55	47
Średnia	39	4	1	11	44	72
Wysoka	30	20	0	3	48	40
Region						
Północny	27	9	0	0	64	11
Zachodni	56	0	0	19	25	16
Środkowozachodni	32	4	0	8	56	25
Środkowy	38	16	0	0	46	37
Wschodni	36	7	2	10	45	42
Południowo-wschodni	24	8	2	10	56	59
Południowo-zachodni	14	0	0	41	45	22
Regiony według przewagi gospodarstw:						
tradycyjnych	37	10	1	5	47	94
nowoczesnych	40	0	0	0	60	10
podmiejskich	31	4	0	15	50	26
państwowych	37	3	0	23	37	35
prow. przez chłopów-robot.	13	11	2	15	60	47
Ocena własnych war. mater.						
Złe	35	8	2	10	46	63
Średnie	29	6	1	12	52	127
Dobre	29	14	0	14	43	21
Ocena rozw.syt.w rolnictwie						
Poprawa sytuacji	38	4	4	8	46	26
Brak zmiany	31	8	0	15	46	78
Pogorszenie sytuacji	34	10	1	8	47	77
Trudno powiedzieć	19	3	0	13	65	31
Ocena kier.rozw.syt.w kraju						
Dobry kierunek	28	12	0	12	48	25
Zły kierunek	33	5	1	11	50	141
Trudno powiedzieć	28	13	0	13	46	46